

Prezident İlham Əliyev Türkiyə parlamentinin Milli müdafiə komissiyasının sədrinin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev yanvarın 29-da Türkiyə Böyük Millət Məclisinin deputatı, parlamentin Milli müdafiə komissiyasının sədri, Türkiyə Respublikasının sabiq milli müdafiə naziri Hulusi Akarın rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Hulusi Akar Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın salamlarını dövlətimizin başçısına çatdırdı.

Prezident İlham Əliyev salamlara görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Türkiyə dövlətinin başçısına çatdırmağı xahiş etdi.

Hulusi Akar Azərbaycan ilə Türkiyə arasında dostluq və qardaşlıq əlaqələrinin Ulu Öndər Heydər Əliyevin dediyi kimi, "Bir millət, iki dövlət" prinsipi üzrə inkişaf etdiyini və bunun bir örnək olduğunu vurğuladı. Qonaq Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın dostluq və qardaşlıq münasibətlərinin ölkələrimiz arasında əlaqələrin strateji müttəfiqlik səviyyəsinə çatmasında mühüm rol oynadığını dedi.

Hulusi Akar Vətən müharibəsində Azərbaycanın qazandığı Qələbədə Prezident, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin müstəsna rolunu bir daha vurğuladı.

Prezident İlham Əliyev 44 günlük Vətən müharibəsinin ilk günlərindən Rəcəb Tayyib Ərdoğanın və qardaş Türkiyənin Azərbaycana göstərdiyi mənəvi, siyasi və diplomatik dəstəyi bir daha yüksək qiymətləndirdi.

Söhbət zamanı ötən il sentyabrın 19-20-də Azərbaycanın 23 saatdan da az bir müddətdə həyata keçirdiyi anti-terror tədbirləri zamanı ərazimizdə qeyri-qanuni silahlı birləşmələrin mövcudluğuna və təcavüzkar separatizmə son qoyulduğu, suverenliyimizin tam bərpa olunduğu vurğulandı.

Dövlətimizin başçısı 44 günlük Vətən müharibəsindən sonra da Azərbay-

can Silahlı Qüvvələrində yeni islahatların aparıldığını dedi, Ordumuzun döyüş qabiliyyətinin daha da gücləndiyini qeyd etdi və bütün bunların ötən ilin sentyabrında keçirilmiş antiterror tədbirlərində bir daha özünü bariz şəkildə göstərdiyini bildirdi.

Söhbət zamanı Türk Dövlətləri Təşkilatı çərçivəsində əməkdaşlığın inkişafı və yeni sahələri əhatə etməsi məmnunluqla qeyd olundu, bu təşkilatın parlamentlər xətti ilə də müvafiq komitələr səviyyəsində əlaqələrin yaradılması və bu komitələrin birgə iclaslarının keçirilməsinin vacibliyi diqqətə çatdırıldı. Şuşa Bəyannaməsinin əhəmiyyəti vurğulandı, Azərbaycan ilə Türkiyə arasında hərbi, müdafiə sənayesi, təhlükəsizlik, parlamentlararası əlaqələr və digər sahələrdə əməkdaşlıqla bağlı fikir mübadiləsi aparıldı, hər iki ölkənin silahlı qüvvələri tərəfindən birgə keçirilən hərbi təlimlərin əhəmiyyəti xüsusilə qeyd edildi.

Sonda Hulusi Akar dövlətimizin başçısına xatirə hədiyyəsi təqdim etdi.

2024-cü il Gənclər üçün Prezident mükafatlarının verilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Gənclər üçün Prezident mükafatına namizədlərin seçilməsi üzrə Ekspert Komissiyasının təklifinə əsasən və Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq **qərara alıram**:

Elm, təhsil, mədəniyyət, gənclər siyasəti və gənclərlə iş, ictimai və sosialyönümlü fəaliyyət, innovasiya və sahibkarlıq sahələrində xüsusi fərqlənən aşağıdakı şəxslərə 2024-cü il Gənclər üçün Prezident mükafatları verilsin:

Abdullayeva Gülnar Rizvan qızı
Ağamirova Rəvanə Seymur qızı
Ağazadə Taryel İsa oğlu
Allahverdiyev Ayxan Elman oğlu
Baxışova Rəzayeva Kimyaxanım Ziyad qızı
Məhərrəmov Zərifə Hüseyn qızı
Məmmədov Ulucay Akif oğlu
Məmmədova Dinara Bəxtiyar qızı
Məmmədova Fatimə Nizami qızı
Mirələmli Pərviz Atamalı oğlu.

İlham ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının
Prezidenti

Bakı şəhəri, 1 fevral 2024-cü il

Milli istiqlalın görkəmli nümayəndəsi Məhəmməd Əmin Rəsulzadə

Yanvarın 29-da AMEA-nın Əsas binasında Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin (AXC) qurucu liderlərindən biri olan Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin anadan olmasının 140 illiyi münasibətilə "Milli istiqlalın görkəmli nümayəndəsi Məhəmməd Əmin Rəsulzadə" mövzusunda elmi konfrans keçirilib.

Tədbir AMEA Rəyaset Heyəti, Humanitar Elmlər Bölməsi və İctimai Elmlər Bölməsinin birgə təşkilatçılığı ilə baş tutub.

Konfransı giriş sözü ilə açan AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli Azərbaycan tarixində mühüm rol oynamış siyasi, ictimai və ədəbi şəxsiyyətlərin zəngin irsinin, onların həyat və yaradıcılıqlarının dərinən öyrənilməsi, gələcək nəsillərə ötürülməsinin ölkəmizdə strateji xətt kimi müəyyənləşdirildiyini qeyd edib. Akademik İsa Həbibbəyli ölkə başçısının bu istiqamətdə dövlət əhəmiyyətli proqramlar qəbul etdiyini bildirərək, respublikamızda "Heydər Əliyev İli", "Nəsimi İli" və "Nizami Gəncəvi İli"nin keçirilməsinin görkəmli şəxsiyyətlərin zəngin irsinin yenidən araşdırılması və Azərbaycan dəyərlərinin dünyaya çıxması yolunda nəhəng addımlar olduğuna diqqət çəkib.

Prezident İlham Əliyevin "Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin 140 illiyinin qeyd edilməsi haqqında" 30 dekabr 2023-cü il tarixli Sərəncamına əsasən, bu il ölkəmizdə görkəmli ictimai-siyasi

xadim, AXC-nin banilərindən biri, əsas ideoloqu, Azərbaycan Milli Şurasının sədri Məhəmməd Əmin Rəsulzadəyə həsr edilən silsilə tədbirlərin keçirildiyini söyləyib. O, Sərəncamın icrasından irəli gələrək AMEA-da da Tədbirlər planının hazırladığını, artıq iki elmi müəssisədə Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin 140 illiyinə həsr olunmuş tədbirlərin təşkil edildiyini vurğulayıb.

Akademik İsa Həbibbəyli qeyd edib ki, Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin dövlət quruculuğundakı xidmətləri ilə yanaşı, ədəbi yaradıcılığı da diqqətə layiqdir. Onun zəngin qaynaqlar əsasında yazdığı "Azərbaycan şairi Nizami" adlı monoqrafiyası orta əsrlər ədəbiyyatımız haqqında sanballı tədqiqat işi olmaqla yanaşı, dünya Nizamişünaslığının da mühüm nailiyyətlərindəndir.

AMEA prezidenti Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin "Bir türk milliyətçisinin Stalinlə itxial xatirələri" məqalələr toplusunu tarixi əhəmiyyətə malik qiymətli əsər kimi dəyərləndirib. O, həmçinin mərhum professor Şirməmməd Hüseynovun Məhəmməd Əmin Rəsulzadə irsinin öyrənilməsində və təbliğindəki xidmətlərini qeyd edib, alim Rəsulzadə əsərlərini 5 cildə toplayaraq çap etdirməsinə xüsusi vurğulayıb.

Humanitar və İctimai Elmlər bölmələrinə daxil olan elmi müəssisələrdə Məhəmməd Əmin Rəsulzadə irsinə diqqətin artırılmasının vacibliyini qeyd edən akademik İsa Həbibbəyli ictimai-siyasi xadimin zəngin fəaliyyətini yenidən tədqiq

qata cəlb etmək, onun irsini daha dərinən öyrənmək, indiyədək bizə məlum olmayan fəaliyyətini araşdırmaq və əsərlərini üzə çıxarmağın önəmini vurğulayıb. AMEA rəhbəri bugünkü tədbirdə dinlənən məruzələrin Rəsulzadənin fəaliyyəti ilə bağlı gələcək araşdırmalar üçün zəmin yaradacağını və bu istiqamətdə tədqiqatlara mühüm töhfə verəcəyini bildirib.

Daha sonra Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun Mühacirət ədəbiyyatı şöbəsinin baş elmi işçisi filologiya elmləri doktoru Abid Tahirlinin "Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin publisistikasında Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti qurucuları" mövzusunda məruzəsi dinlənib.

Məruzəçi bildirib ki, Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin qurucuları haqqındakı yazıları, həm onun yaradıcılığını dərinən öyrənmək, həm haqqında bəhs etdiyi xadimlərin həyat və fəaliyyəti ilə daha yaxından tanış olmaq, həm də dövrün ictimai-siyasi, ədəbi-mədəni olayları ilə bağlı təsəvvürləri zənginləşdirmək baxımından əhəmiyyətlidir. Qeyd edib ki, görkəmli ictimai-siyasi xadim Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin dövrünün salnaməsi kimi səciyələndirə biləcəyimiz publisistik yaradıcılığında Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin qurucuları Nəsimi bəy Yusifbəyli, Əhməd bəy Ağaoğlu, Fətəli xan Xoyski, Əlimərdan bəy Topçubaşov, Üzeyir Hacıbəyli və başqaları haqqında publisistik məqalələri mühüm yer tutur.

Publisistik, siyasi, ədəbi-tənqidi və elmi əsərləri ilə Azərbaycanın ictimai fikir tarixində iz qoymuş Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin çoxşaxəli irsi haqqında son 30 ildə müxtəlif səpkili tədqiqat əsərlərinin yazıldığını deyən Abid Tahiri hazırda da bu istiqamətdə mühüm araşdırmaların aparıldığını, müxtəlif layihələrin həyata keçirildiyini diqqətə çatdırıb.

Tədbirdə Bakı Dövlət Universitetinin professoru, Məhəmməd Əmin Rəsulzadə İrsini Araşdırma Mərkəzinin sədri tarix elmləri doktoru Nəsiman Yaqublu "Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin mühacirət mətbuatı ilə bağlı fəaliyyəti", AMEA-nın Tarix və Etnologiya İnstitutunun aparıcı elmi işçisi t.ü.f.d., dosent Mübariz Ağalarlı "Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin dünyagörüşündə etnik tarix və milli kimlik məsələləri", Fəlsəfə və Sosiologiya İnstitutunun aparıcı elmi işçisi f.ü.f.d., dosent Faiq Ələkbərlili "Məhəmməd Əmin Rəsulzadə və Azərbaycan ideyasının fəlsəfi mahiyyəti" və Şərqsünaslıq İnstitutunun aparıcı elmi işçisi t.ü.f.d., dosent Əfşan Səfiyeva "Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin ictimai-siyasi fəaliyyətinin İran mərhələsi" mövzusunda məruzələrlə çıxış ediblər. Məruzələrdə Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin keşməkeşli həyatından, onun Azərbaycanın ictimai fikir və istiqlal uğrunda mücadilə tarixində rolundan, həmçinin bolşevik rejiminə, kommunist ideologiyasına qarşı bənzərsiz xidmətlərindən və müqəddəs əməli uğrunda ömrünün sonuna qədər mübarizə aparmasından danışılıb.

Akademik İsa Həbibbəylinin özbək nümayəndə heyəti ilə görüşü nüfuzlu "nuz.uz" portalında yayımlanıb

Xəbər verdiyimiz kimi, AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli yanvarın 26-da Özbəkistan Respublikası Ali Məclisinin Qanunvericilik Palatası sədrinin birinci müavini akademik Akmal Saidov, Özbəkistan Respublikasının Azərbaycandakı fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Baxrom Aşrafxanov və Özbəkistan Kinematografiya Agentliyinin baş direktoru Firdavs Abdulkhalikova görüşüb.

Bununla bağlı Özbəkistanın nüfuzlu "nuz.uz" <https://nuz.uz/v-mire/1294508-delegatsiya-iz-uzbekistana-provela-vstrechu-v-baku-s-akademikom-isa-gabibbeyli.html> portalında xəbər yayımlanıb.

Xəbərdə Azərbaycan Özbəkistan əlaqələrinin bütün sahələrdə olduğu kimi, elm sahəsində də inkişaf etdiyi bildirilib.

Mir Cəlal Paşayevin alman dilinə tərcümə edilmiş "Füzuli sənətkarlığı" kitabının təqdimatı

Azərbaycan Milli Kitabxanasında görkəmli yazıçı və ədəbiyyatşünas alim Mir Cəlal Paşayevin Almaniyanın "Erqonomos" nəşriyyatında "Bibliotheca Academica" - şərqsünaslıq sahəsində seçilmiş nəşrlər seriyasında çap olunan "Füzuli sənətkarlığı" kitabının təqdimat mərasimi keçirilib. Kitab Giesen Universitetinin dosenti, şərqsünas-alim Mixael Raynhard Hess tərəfindən alman dilinə tərcümə olunub.

Mədəniyyət Nazirliyi və Milli Kitabxananın birgə təşkilatçılığı ilə reallaşan təqdimat mərasimində ADA universitetinin rektoru Hafiz Paşayev, almaniyalı alim Mixael Raynhard Hess, mədəniyyət naziri Adil Kərimli, tanınmış elm və mədəniyyət xadimləri iştirak ediblər.

Tədbirdə Milli Kitabxananın direktoru, professor Kərim Tahirov çıxış edərək Mir Cəlalın Azərbaycan ədəbiyyatına bəxş etdiyi ölməz əsərlərinin bu gün də aktuallığını qoruyub saxladığını bildirib. Qeyd edib ki, bu əsərlər bütün zamanlarda oxucular tərəfindən sevilə-sevilə oxunacaq.

Qeyd edilib ki, Azad Berlin Universitetində dahi şairimiz İmadəddin Nəsimi mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmiş professor Hess azərbaycanlı və avropalı oxuculara "Şuşanın irsi" kitabının müəllifi kimi də tanışdır.

Diqqətə çatdırılıb ki, Mir Cəlal Paşayev 1940-cı ildə "Füzulinin poetik xüsusiyyətləri" mövzusunda müdafiə etdiyi namizədlik dissertasiyasını 1958-ci ildə genişləndirərək "Füzuli sənətkarlığı" adı altında monoqrafiya kimi nəşr etdirib.

Şərqsünas-alim Hess kitabı yazdığı "Giriş sözü"ndə həm Füzuli, həm də Mir Cəlal dövrünün ədəbi və tarixi-siyasi mühitinin elmi-

tənqidi təhlilini aparıb. Alman alimi sovet rejimi tərəfindən ədəbiyyata tətbiq olunan qadağalara və edilən müdaxilələrə dair Qərb oxucusu üçün izahlar verərək yazır ki, dövrün

ideoloji məhdudiyyətlərinə baxmayaraq, Mir Cəlal Füzulinin milli şair kimi araşdırmağa və təqdim etməyə nail olub.

AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli Mir Cəlalın bir alim, bir nasir kimi yorulmaz fəaliyyətindən söhbət açıb. Onun bir alim kimi yetişdirdiyi çoxsaylı ədəbiyyatşünasların bu gün Azərbaycan elminin inkişafı naminə gördükləri işlərdən danışdı.

Akademik İsa Həbibbəyli Mir Cəlal yaradıcılığının bənzərsizliyindən, onun alim, müəllim və əsl yazıçı kimi gördüyü işlərdən söhbət açıb. Tədbirdə çıxış edənlər təqdimatı keçirilən kitabın bütün zamanlar üçün dəyərli bir mənbə olduğunu vurğulayıblar.

Azərbaycanın elmi gəncliyi yeniləşən Akademiyanın həyatında uğurla təmsil olunur

Yanvarın 31-də AMEA-nın Rəyasət Heyəti və AMEA-nın Gənc Alim və Mütəxəssislər Şurasının birgə təşkilatçılığı ilə 2 Fevral - Azərbaycan Gəncləri Gününe həsr olunmuş tədbir keçirilib.

Akademiyanın Mərkəzi Elmi Kitabxanasında baş tutan tədbirdə AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli, AMEA-nın elmi müəssisə və təşkilatlarının Təhsil şöbələrinin müdirləri, Gənc Alim və Mütəxəssislər şurasının sədrləri və üzvləri, eləcə də respublikanın elmi və ali təhsil müəssisələrindən müəllimlər, gənclər iştirak edəblər.

Tədbiri giriş sözü ilə açan akademik İsa Həbibbəyli Ulu Öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə müstəqil Azərbaycan dövlətinin güclənməsi, möhkəmlənməsi və inkişafında gəncliyin rolunun daha da artırılması, onların ölkəmizin ictimai-siyasi həyatında daha da yaxından iştirakının təmin edilməsi məqsədilə 1996-cı il fevralın 2-də Azərbaycan gənclərinin birinci forumunun keçirildiyini və bundan irəli gələrək 1997-ci ildən etibarən həmin tarixin Ümummilli Liderin Sərəncamı ilə Gənclər Günü kimi qeyd olunduğunu söyləyib. Qeyd edib ki, həmin dövrdən etibarən gənclər ölkəmizin həyatında və beynəlxalq arenada tədbirlərdə yaxından iştirak etməyə başladılar, dövlət idarəetməsində yuxarı vəzifələrə çəkilidilər, Azərbaycanda müstəqil gənclər təşkilatları formalaşdı.

Ulu Öndərin gənclərə göstərdiyi yüksək diqqət və qayğının Prezident İlham Əliyev tərəfindən də uğurla davam etdirildiyini bildiren akademik İsa Həbibbəyli dövlət başçısının rəhbərliyində ötən müddət ərzində azərbaycançılıq ideologiyasının işığında Prezidentinə, dövlətinə, xalqına sadıq təhsilli və vətənpərvər gəncliyin formalaşdığını söyləyib. Diqqətə çatdırıb ki, məhz həmin gəncliyin vətən sevgisi nəticəsində 44 günlük Vətən müharibəsində torpaqlarımız Ali Baş Komandanın liderliyində düşmən işğalından azad edildi, çoxəsrlilik dövlətçilik tariximizdə ilk dəfə olaraq bütün ölkə ərazisində üçrəngli bayrağımız dalğalanır və Prezident İlham Əliyev də çıxışlarında onların xidmətlərini daim yüksək qiymətləndirir.

Ölkəmizin siyasətinə uyğun olaraq Akademiyada da gənclərin aktiv fəaliyyəti və onların

stimullaşdırılması istiqamətində önəmli addımların atıldığını söyləyən akademik İsa Həbibbəyli AMEA-nın Gənc Alim və Mütəxəssislər Şurasının təşəbbüsü ilə gənc alimlərin müxtəlif layihə və tədbirlərə, yay düşərgələrinə cəlb olunduqlarını, xarici ezamiyyətlərə göndərildiklərini bildirdi. Qeyd edib ki, cari ildən etibarən Gənclər və İdman Nazirliyi ilə birgə təşkil olunacaq yay düşərgələri Akademiyanın prioritet elmi istiqamətlərini əhatə etməklə həyata keçiriləcək.

Akademik İsa Həbibbəyli "Heydər Əliyev ili"ndə AMEA-nın Gənc Alim və Mütəxəssislər Şurasının yüksək fəallığı ilə seçildiyini, şurasının gənc üzvlərinin həm ölkəmizdə, həm də beynəlxalq arenada keçirilən tədbirlərdə Ulu Öndərin zəngin irsini təbliğ etdiklərini bildirib.

Həmçinin gənc alimlərin stimullaşdırılması məqsədilə Akademiyaya mükafatın təsis olunduğunu, AMEA-nın Gənc Alim və Mütəxəssislər Şurasının təsisçiliyi ilə ildə 2 dəfə nəşr edilən "Gənc tədqiqatçı" jurnalının 1 nömrəsi ingilis dilində olmaqla artıq 4 dəfə işıq üzü gördüyünü diqqətə çatdırıb.

Akademik İsa Həbibbəyli, həmçinin elmi məktəblər ənənəsinin davam etdirilməsi və yeni elmi nəsilin formalaşdırılması məqsədilə doktorant və dissertantlara göstərilən diqqət və qayğının artırılmasının vacibliyini vurğulayıb.

Azərbaycan elminin, gəncliyinin Prezident İlham Əliyevin və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın ölkəmizin inkişafı uğrunda atdıqları bütün addımları dəstəklədiklərini, dövlətimizin tapşırıqlarını həyata keçirmək üçün var qüvvələri ilə bundan sonra da çalışmağa davam edəcəklərini söyləyib.

Sonra ölkəmizdə elm sahəsində fəaliyyətinə görə fərqlənən Milli Aviasiya Akademiyasının müəllimi texnika elmləri üzrə fəlsəfə doktoru Rövşən Əhmədova "ilin qalib gənc alimi" və Akademiyanın ictimai həyatında fərqlənən bir sıra gənclərə isə "ilin gənc alimi" mükafatları təqdim olunub.

Daha sonra tədbirdə AMEA-nın Gənc Alim və Mütəxəssislər Şurasının sədri kimya üzrə fəlsəfə doktoru Elnur Mustafayev, AMEA-nın Naxçıvan Bölməsinin Tarix, Etnoqrafiya və Arxeologiya İnstitutunun kiçik elmi işçisi Əli Tağıyev, AMEA-nın Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun baş laborantı Günel Əhmədova, AMEA-nın Gəncə Bölməsinin Humanitar Tədqiqatlar İnstitutunun kiçik elmi işçisi Vüqar Əhmədli və AMEA-nın Fəlsəfə və Sosiologiya İnstitutunun şöbə müdiri siyasi elmlər üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Günel Məlikli çıxış edərək ölkəmizdə və Akademiyada gənclərə göstərilən diqqətdən, onların inkişafı istiqamətində atılan addımlardan və həyata keçirilən layihələrdən danışdı.

E.Babayev çıxışında bildirib ki, ötən müddət ərzində Ulu Öndərin və Prezident İlham Əliyevin gənclərə göstərdiyi diqqət və qayğı, bu sahədə atılan addımlar, verilən qərarlar və imzalanan sərəncamlar sayəsində Azərbaycan gəncliyi ölkənin aparıcı qüvvəsinə çevrilib. O qeyd edib ki, həm Milli Elmlər Akademiyasında, həm də respublikamızın müxtəlif elm və təhsil müəssisələrində çalışan gənclər ölkəmizi beynəlxalq arenalarda uğurla təmsil etməkdədirlər.

AMEA-da yüksəkixtisaslı və peşəkar gənc tədqiqatçıların, elmi kadrların hazırlanması istiqamətində mühüm addımların atıldığını deyən natiq gənclərin onlara yaradılmış imkanlardan faydalanaraq tədqiqat işlərinin nəticələrini nüfuzlu "Web of Science" və "Scopus" platformalarında indeksləşən jurnallarda çap etdiklərini bildirdi.

"Gənc Alim və Mütəxəssislər Şurası ötən il ərzində Akademiyaya rəhbərliyinin müəyyən etdiyi strategiya və Rəyasət Heyətinin təsdiqlədiyi Şurasının illik fəaliyyət planına uyğun olaraq bir sıra layihələri reallaşdırdı. Ölkəmizin taleyüklü məsələlərində bu gün də gənclərimiz dövlətimizin yanında olduğunu tam məsuliyyəti ilə ifadə edir. Gənc alimlərimiz Qarabağın rəqəmsal çağın tələblərinə uyğun yaşıl texnologiyalar əsasında yenidən qurulmasında, dünyaya enerji və transportasiya sənayesinə ölkəmizin verdiyi töhfələrə öz yeni yaradıcı elmi fikirləri, enerjisi və fiziki imkanları ilə əllərindən gələni etməklər dəstək olmağa hazırdırlar", - deyərək E.Babayev söyləyib.

Milli Aviasiya Akademiyasının elmi işlər üzrə prorektoru AMEA-nın müxbir üzvü Afiq Həsənov isə çıxışında ölkəmizin gələcək inkişafı üçün yüksəkixtisaslı kadrların hazırlanmasının vacibliyini bildirdi.

Tədbirdə, həmçinin Milli Aviasiya Akademiyasının müəllimi texnika elmləri üzrə fəlsəfə doktoru Rövşən Əhmədov, AMEA-nın Abbasqulu Ağa Bakıxanov adına Tarix və Etnologiya İnstitutunun elmi işçisi Aynur Orucova, AMEA-nın Şərqsünaslıq İnstitutunun Gənc Alim və Mütəxəssislər Şurasının sədri fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru Elnur Mustafayev, AMEA-nın Naxçıvan Bölməsinin Tarix, Etnoqrafiya və Arxeologiya İnstitutunun kiçik elmi işçisi Əli Tağıyev, AMEA-nın Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun baş laborantı Günel Əhmədova, AMEA-nın Gəncə Bölməsinin Humanitar Tədqiqatlar İnstitutunun kiçik elmi işçisi Vüqar Əhmədli və AMEA-nın Fəlsəfə və Sosiologiya İnstitutunun şöbə müdiri siyasi elmlər üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Günel Məlikli çıxış edərək ölkəmizdə və Akademiyada gənclərə göstərilən diqqətdən, onların inkişafı istiqamətində atılan addımlardan və həyata keçirilən layihələrdən danışdı.

Biologiya, aqrar və tibb elmləri üzrə Problem şurasının iclası

Azərbaycan Respublikası Elmi Tədqiqatların Əlaqələndirilməsi Şurasının (ETƏŞ) Biologiya, aqrar və tibb elmləri üzrə Problem şurasının növbəti iclası keçirilib.

sədri akademik İradə Hüseynova "Zoom" proqramı üzərindən keçirilən iclası açaraq gündəlikdə duran məsələlər haqqında şura iştirakçılarını məlumatlandırıb.

Iclasda tibb üzrə 11, botanika üzrə isə 1 dissertasiya mövzusu müzakirəyə çıxarıldı. Dissertasiya mövzuları tibb üzrə fəlsəfə doktoru Aynur Səfiyeva və biologiya elmləri doktoru, professor Səyyarə İbadullayeva tərəfindən təqdim edilmiş. Müzakirəyə çıxarılmış bezi mövzuların adında dəyişikliklər edilməklə 9 iş müsbət qiymətləndirilərək qeydiyyatla alınıb, 3 iş yenidən müzakirə üçün geri qaytarılıb.

Zəngilanda ekoloji məsələlərin müzakirəsi

Zəngilan şəhərində Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərdə məsələlərin mərkəzləşdirilmiş qaydada həll edilməsi üçün yaradılmış Əlaqələndirmə Qərarlarının nəzdində fəaliyyət göstərən İdarələrarası Mərkəzin Ekoloji məsələlər üzrə işçi qrupunun növbəti iclası keçirilib.

Iclasda işçi qrupda təmsil olunan müvafiq dövlət qurumlarının nümayəndələri və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonuna daxil olan Qubadlı, Cəbrayıl və Zəngilan rayonlarında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin xüsusi nümayəndəliyinin, Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonuna daxil olan Laçın rayonunda Azərbaycan Respublikası Prezidentinin xüsusi nümayəndəliyinin, Qarabağ İqtisadi Rayonunda Bərpə, Tikinti və İdarəetmə Xidmətinin, Şərqi Zəngəzur İqtisadi Rayonunda 1 və 2 sayılı Bərpə, Tikinti və İdarəetmə Xidmətlərinin nümayəndələri iştirak edib.

Iclasda işçi qrup üzvləri və dövlət olunan digər qurumlar tərəfindən Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonuna daxil olan Qubadlı, Cəbrayıl və Zəngilan rayonlarında bərpə-quruculuq işləri, layihələrinin icrası zamanı ekoloji dayanıqlığın təmin olunması, Azərbaycan-Türkiyə əməkdaşlığı çərçivəsində Cəbrayıl rayonunda meşəçilik sahəsində görülmüş işlər, Zəngilan və Cəbrayıl rayonlarında aparılan içməli və tullantı su sistemlərinin yenidən qurulması işləri, Cəbrayıl rayonunda kəhrizlərin bərpası və su ehtiyatlarının idarə olunmasında onlar-

dan istifadə perspektivləri, yol-infrastruktur layihələrinin icrası zamanı ətraf mühitə minimum təsirə nail olunması, yol tikintisi işlərində tələb olunan xammal təminatı, faydalı qazıntı yataqlarından səmərəli istifadənin təşkili, işğaldan azad edilmiş ərazilərdə ekoloji qiymətləndirmə və yaşıllaşdırma layihələri üzrə aparılan miniatemizləmə fəaliyyəti, bərk məişət tullantılarının idarə olunması və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonunda icra olunan layihələrin ekoloji qiymətləndirilməsi məsələləri müzakirə edilib.

2024-cü il üzrə prioritetlərin müzakirəsi

Informasiya Texnologiyaları İnstitutunun Elmi şurasının 2024-cü il üzrə ilk iclası keçirilib.

Tədbiri AMEA-nın vitse-prezidenti institutun baş direktoru, akademik Rəşad Əliyev açaraq iclasda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən təsdiq olunmuş 28 avqust 2023-cü il tarixli "Azərbaycan Respublikasının informasiya təhlükəsizliyi və kibernetik təhlükəsizliyə dair 2023-2027-ci illər üçün Strategiyası", "Azərbaycan Respublikasında 2024-cü ilin "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" elan edilməsi haqqında" Sərəncamı və

digər mühüm konseptual sənədlərdən irəli gələn vəzifələr, institutun fəaliyyətinin yeni tələblər əsasında qurulması, struktur bölmələrinin və alimlərin fəaliyyətinin cari il üçün prioritetlərinin müəyyənləşdirilməsi və digər məsələlər ətrafında müzakirələrin aparılacağını bildirib.

AMEA-nın vitse-prezidenti Prezident İlham Əliyevin "Azərbaycan Respublikasında 2024-cü ilin "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" elan edilməsi haqqında" Sərəncamından irəli gələn vəzifələr haqqında məlumat verib. Alim 2024-cü ilin "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" elan olunmasını ölkəmiz üçün əlamətdar hadisə kimi qiymətləndirib. Akademik rəhbərlik etdiyi institutda uzun illərdir ki, yaşıl ideyanın, yaşıl texnologiyaların tətbiq olunduğunu, yaşıl iqtisadiyyat, ekologiya, superkompüterlərin elektrik təchizatı kimi problemlərə böyük diqqət ayrıldığını bildirib. O, institutun alimlərinə bu istiqamətdə yeni təşəbbüslər irəli sürməyi tövsiyə edib. Akademik Rəşad Əliyev institutun həmtəşkilatçılığı ilə "Ağıllı ətraf mühit və yaşıl texnologiyalar" mövzusunda beynəlxalq, eləcə də "Yaşıl və rəqəmsal transformasiyalar: qarşılıqlı təsirləri, pozitiv və neqativ aspektləri" mövzusunda respublika konfransının keçirilməsinin nəzərdə tutulduğunu bildirib.

Alim informasiya Texnologiyaları İnstitutunun artıq yeni şəraitdə, Elm və Təhsil Nazirliyinin tabeliyində fəaliyyət göstərdiyini, bu elmi müəssisənin qarşısına elm və təhsilin inteqrasiyasının dərinləşdirilməsi, əldə olunmuş qabaqcıl biliklərin paylanması, təhsilə ötürülməsi, yüksəkixtisaslı kadrların hazırlanması və s. kimi ciddi vəzifələrin qoyulduğunu söyləyib.

AMEA-nın vitse-prezidenti Azərbaycan Texniki Universiteti ilə İnformasiya Texnologiyaları İnstitutu arasında imzalanmış elmi-tədqiqat üzrə birgə fəaliyyətin həyata keçirilməsinə dair əməkdaşlıq haqqında Anlaşma Memorandumundan irəli gələn vəzifələr haqqında da məlumat verib. Bildirib ki, əsas məqsəd iki qurum arasında əməkdaşlığı yeni mexanizmlər əsasında qurmaq, inkişaf etdirmək, kadr və təcrübə mübadiləsi aparmaq, o cümlədən birgə layihələrdə iştirak etməklə elmin inkişafına və maliyyələşdirilməsinə dəstək verməkdir. Sənəddə müvafiq istiqamətdə birgə elmi tədqiqatların aparılması, Azərbaycan Texniki Universitetində təhsil alan magistrələrə və fəlsəfə doktorlarına institutun mütəxəssisləri tərəfindən elmi rəhbərlik edilməsi, institutun maddi-texniki bazasından müasir dövrün tələblərinə cavab verən intellektual insan resurslarının yetişdirilməsinə istifadə olunması və s. nəzərdə tutulmuşdur.

İnstitutda qlobal dünyanın çağırışlarına və dövlətin maraqlarına adekvat tədqiqatların aparılmasının vacibliyini vurğulayan akademik Rəşad Əliyev əldə olunmuş elmi nəticələrin praktikada tətbiqi, elm və təhsilin inteqrasiyasının sürətləndirilməsi, əməkdaşların elmi fəaliyyətinin səmərəliliyinin artırılması, institutun doktorant və dissertantlarının attestasiyasının keçirilməsi və kadr hazırlığı məsələlərinə də toxunub.

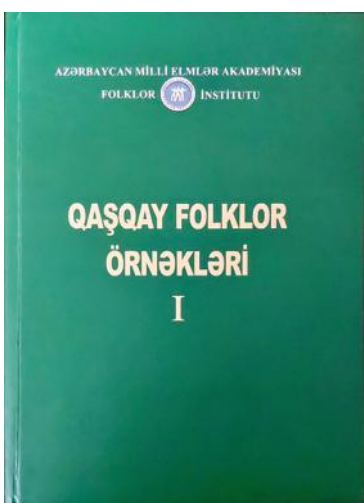
Elmi şuranın iclasında, həmçinin beynəlxalq əməkdaşlıq əlaqələrinin daha da genişləndirilməsi, xüsusən də "Süni intellekt və Big Data analitikası üzrə beynəlxalq tədqiqat şəbəkəsi"nin təsis olunması ilə bağlı müzakirələr aparılıb. Struktur bölmələrinin 2024-cü il üzrə fəaliyyət planlarının müzakirəsinin təşkili, institutun elmi seminarının fəaliyyətinin gücləndirilməsi və digər məsələlərə dair fikir mübadiləsi aparılıb, müvafiq qərarlar qəbul olunub.

"Qaşqay folklor örnəkləri" kitabının I cildi çapdan çıxıb

AMEA-nın Folklor İnstitutunun Elmi şurasının qərarı ilə "Qaşqay folklor örnəkləri" kitabının I cildi nəşr olunub.

Kitab Qaşqay türklərindən toplanmış müxtəlif folklor örnəklərindən ibarətdir. Qeyd edək ki, indiyədək İrənin güney və orta bölgələrində yaşayan Qaşqay türklərinin folkloru ölkəmizdə geniş şəkildə öyrənilməmiş, bu zəngin mənəvi irs haqqında yalnız pərakəndə şəkildə araşdırmalar aparılmışdır. Qaşqay folkloru ilə bağlı ilk toplama işini əhatə edən bu kitabda Qaşqay etnoqrafiyası, folklor mədəniyyətinin orijinal şəkildə oxunması üçün təkmilləşdirilmiş sözlük də təqdim edilib.

"Elm və təhsil" nəşriyyatında işıq üzü görən 316 səhifəlik kitabın layihə rəhbəri akademik Muxtar Kazımoğlu-İmanov, tərtibçi və "Ön söz" müəllifi filologiya elmləri doktoru, dosent Mətanət Məşallahqızı (Abbasova), mətnləri transliterasiya edən filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Qiymət Məhərremli, ilahə Qurbanova və Səbuhi Bədəlov, redaktoru isə Lələ Bədriyevdir.

2 FEVRAL AZƏRBAYCAN GƏNCLƏRİ GÜNÜDÜR

Azərbaycan gəncliyi elm və təhsilin davamlı inkişafının və innovasiyaların tətbiqinin hərəkətverici qüvvəsidir

Hər il 2 fevral tarixində Azərbaycanda gənclər günü qeyd olunur. Gənclərimiz hər zaman dövlətimizin diqqət mərkəzindədir və onların hərtərəfli inkişafı ölkəmizin sosial-iqtisadi və elmi-mədəni inkişafı ilə sıx əlaqədədir. Yetişməkdə olan gənc nəslin öz bilik, savad və bacarıqlarının, böyük potensialının effektiv reallaşdırılmasını, cəmiyyətdə özünə layiqli yer tutmasını və xidmətini təmin edən şəraitin yaradılması məqsədilə dövlətin gənclər siyasətinin tərkib hissəsi kimi prioritetlər müəyyənləşdirilmiş və kompleks tədbirlər mütəmadi olaraq həyata keçirilməkdədir.

Azərbaycan Respublikasında elmin və təhsilin inkişafı dövlətimizin çoxşaxəli və uğurlu siyasətinin əsas prioritetlərindən biridir. Heç şübhəsiz ki, hər bir dövlətin davamlı inkişafı, iqtisadi, siyasi və hərbi qüdrəti təhsilin keyfiyyəti və səviyyəsi, həmçinin ölkənin elmi potensialı və bu sahələrdəki uğurları ilə bilavasitə bağlıdır. Yenidən müstəqillik əldə etdikdən sonra ölkəmizin davamlı inkişaf strategiyası, hələ müasir dünyada baş verən qlobal siyasi, iqtisadi, sosial və ekoloji problemlər Azərbaycanın elmi əsaslar üzərində inkişafını zərurətə çevirmişdir. Ölkəmiz müstəqillik əldə etdikdən sonra gənclərin elm və təhsil sahəsində inkişafı müstəqil Azərbaycan Respublikasının memarı və qurucusu ümummilli lider Heydər Əliyev adı ilə birbaşa bağlıdır. Ümummilli Liderin yenidən Azərbaycan rəhbərliyinə qayıdışından dərhal sonra elmə və alimlərə göstərdiyi xüsusi diqqət və qayğısı nəticəsində müşahidə edilən uzunmüddətli durğunluq inkişaf mərhələsi ilə əvəz olundu. Yüksəkixtisaslı gənc kadrların hazırlanması, cəmiyyətdə gənc müəllimlərin və gənc alimlərin nüfuzunun artırılması sahəsində bir sıra mühüm qərarlar qəbul edildi, tədbirlər həyata keçirildi. Bu siyasət Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. Prezident İlham Əliyev tərəfindən bu istiqamətdə aparılan işlər Azərbaycan xalqının parlaq gələcəyinə xidmət edəcək səviyyədə peşəkarcılıqla həyata keçirilir və gələcəyə daha böyük nikbinliklə baxmağa əsas verir. Sözsüz ki, bütün bunların əsas meyarı elm və təhsilin inkişafının innovativ iqtisadi islahatlarla da uzlaşdırılmasıdır. Prezidentin müvafiq fərmanları ilə "Təhsil haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Qanunu və ilk dəfə olaraq "Elm haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu qüvvəyə minmişdir. "Elm haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu ölkədə elmi fəaliyyətin təşkili, idarə edilməsi və inkişafı sahəsində dövlət siyasətinin əsas prinsiplərini, elmin və elmi-innovasiya fəaliyyətinin məqsədlərini, elmi fəaliyyət subyektlərinin hüquq və vəzifələrini, elmin maliyyələşdirilməsi mexanizmlərini, elmi nailiyyətlərin stimullaşdırılması və onlardan istifadənin təşkilati-hüquqi əsaslarını müəyyənləşdirir. Bu Qanunun qarşıya qoyduğu əsas vəzifələr Azərbaycan alimlərinin cəmiyyətin inkişafında

və bu istiqamətdə qarşıya çıxan problemlərin həllində rolunu artırmaq, ölkənin gələcək inkişafında iştirakını və məsuliyyətini yüksəltmək, həmçinin beynəlxalq aləmə inteqrasiyasını sürətləndirmək kimi vacib məsələlərdir. Qanun elmin inkişaf etdirilməsi, elmi məktəblərin yaradılması, elmi biliklərin yayılması və tənqidə, elmi işçilərin əməyinin stimullaşdırılması, yaradıcı gənclərin elmi fəaliyyətə fəal cəlb edilməsi məqsədilə müxtəlif sosial həvəsləndirmə vasitə və mexanizmlərindən istifadə olunması, gənc alimlərin sosial müdafiəsinin yaxşılaşdırılması, doktorantura və magistraturanı müvəffəqiyyətlə bitirən gənc mütəxəssislərin müvafiq elmi vəzifələrə müسابiqədənəkar təyin olunması kimi əsas vəzifələr də qarşıya qoyur.

Azərbaycanda son onilliklərdə elmin davamlı inkişafının təmin edilməsi məqsədilə dövlət başçısının müvafiq fərman və sərəncamlarına əsasən, Gənclər Fondu və Elmin İnkişafı Fondu yaradılmış, Gənclər üçün Prezident Mükafatı, Elm, texnika, memarlıq, mədəniyyət və ədəbiyyat üzrə Dövlət Mükafatları təsis edilmiş, Mərkəzi Elmi Kitabxananın və "Azərbaycan Milli Ensiklopediyası" Elmi Mərkəzinin yeni binaları müasir üslubda tikilib istifadəyə verilmiş, bir çox elm və təhsil qurumları əsaslı təmir edilmiş və ya yenidən qurulmuş, maddi-texniki təchizatı əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşdırılmışdır. Ölkəmizdə elm və təhsilin davamlı inkişafı gənclər siyasətinin düzgün qurulmasından da bilavasitə asılıdır. Ona görə ki, müasir Azərbaycan gəncliyi digər sahələrlə yanaşı, elm və təhsilin davamlı inkişafının, innovasiyaların tətbiqinin hərəkətverici qüvvəsi və gələcək üçün qarantıdır. Müstəqilliyimizin zəmanəti olan elm, təhsil və innovasiyalar - bilik, savad və məsuliyyətdir, gəncliyi gələcəyə aparan işıqlı yoldur. Ölkə rəhbəri sosial-iqtisadi inkişafın yeni, məsuliyyətli və mürəkkəb mərhələsində ölkənin intellektual gələcəyini təmin etməyin yolunu məhz bu sahələrin rəqabətə davamlı inkişafında, onların müasir tələblər səviyyəsinə çatdırılmasında görür. Əlbəttə ki, bu proseslərdə isə gənclərin böyük potensialından rəşadlı istifadə olunmalıdır. Azərbaycanın innovasiyaların tətbiqini nəzərdə tutan yeni xarakterli inkişaf strategiyası isə qlobal rəqabət şəraitində ölkənin elmi potensialının davamlı şəkildə yüksəldilməsini, gənc, yaradıcı, yüksək intellektual səviyyəli insanların istedadından rəşadlı şəkildə istifadə olunmasını nəzərdə tutur.

Prezident İlham Əliyevin 16 aprel 2007-ci il tarixli sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "2007-2015-ci illərdə Azərbaycan gənclərinin xarici ölkələrdə təhsil üzrə Dövlət Programı" bütün təbəqədə olan gənclərin xaricdə təhsilə geniş imkanlar yaratdı. Bu program çərçivəsində yüzlərlə gənc dünyanın ən nüfuzlu ali təhsil müəssisələrində təhsillərini davam etdirir. Gənclərimiz ölkənin elmi, ictimai-siyasi, iqtisadi və mədəni həyatında fəal iştirak edir. O cümlədən, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2 iyul 2013-cü il tarixli Fərmanı ilə elm, təhsil, mədəniyyət, gənclər siyasəti və gənclərlə iş, ictimai və sosial-ictimai fəaliyyət, innovasiya və sahibkarlıq fəaliyyəti sahələrində xüsusi fərqlənən istedadlı gənclərə "Gənclər üçün Prezident Mükafatı" təsis olundu.

Azərbaycanda həyata keçirilən dövlət gənclər siyasəti gəncliyin inkişafına təkən vermiş, onların özlərini cəmiyyətdə təsdiq etməsində, milli vətənpərvərlik ruhunda inkişaf etməsində, gənclərimizin dövlətçiliyə bağlı, intellektual, yüksək dünya görüşlü bir qüvvə kimi formalaşmasında mühüm rol oynayıb. 44 günlük Vətən müharibəsi dövründə biz bunun bir daha şahidi olduq. Ölkədə son illərdə aparılan kadr islahatları, gənclərin dövlət strukturlarında məsuliyyətli vəzifələrə təyinatı müasir dövrdə Azərbaycanda dərin bilikli və yüksək bacarıqlı gənc kadrlar korpusunun formalaşmasında, yüksək təhsil göstəriciləri olan gəncləri cəlb etməklə idarəçilik sistemində beynəlxalq təcrübəni öyrənilməsi və innovativliyin təmin edilməsində mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bu gün ölkənin kadr potensialında aparılan gəncləşmə siyasəti bir çox sahələrdə olduğu kimi, elm və təhsil sahəsində də öz bəhrəsini verməkdədir. Ali təhsil almış gənclərə göstərilən yüksək etimad müxtəlif ixtisaslar üzrə elmi biliklərə yiyələnən tələbələrə stimullaşdırılması baxımından xüsusilə əhəmiyyətlidir.

Ümumiyyətlə, müasir Azərbaycan gəncliyi dövlətimizin və xalqımızın etimadını layiqincə doğruldacaq, gələcək fəaliyyətləri ilə elm və təhsilin davamlı inkişafını, müstəqil Azərbaycanın parlaq gələcəyini təmin edəcəklər.

Fərid MUSTAFAYEV
YAP Yasamal rayonu Elm və Təhsil Nazirliyinin Torpaqşünaslıq və Aqrəkimya İnstitutu üzrə ərəzi partiya təşkilatının sədr müavini

Naxçıvan Muxtar Respublikasının 100 illiyi münasibətilə

AMEA-nın Naxçıvan Bölməsində Tarix, Etnoqrafiya və Arxeologiya İnstitutunun təşkilatçılığı ilə "Naxçıvan Muxtar Respublikası - 100" mövzusunda elmi konfrans keçirilib.

Konfrans giriş sözü ilə açan institutun elmi işlər üzrə direktor müavini AMEA-nın müxbir üzvü Vəli Baxşəliyev qeyd edib ki, ölkə başçısı cənab İlham Əliyevin "Naxçıvan Muxtar Respublikasının 100 illik yubileyinin qeyd edilməsi haqqında" 30 dekabr 2023-cü il tarixli Sərəncamı muxtar respublika tarixində əlamətdar hadisə olmaqla yanaşı, Naxçıvanın ölkənin tarixində, eləcə də ictimai-siyasi, elmi-mədəni həyatında rolunu diqqətə çatdırır.

AMEA Naxçıvan Bölməsinin sədri akademik İsmayıl Hacıyev konfransda "Naxçıvan: muxtariyyətdən respublikaya" mövzusunda məruzə edib.

Akademik məruzəsində zəruriyyətdən doğan muxtariyyət statusunun verilmə səbəblərindən, tarixi önəmindən söz açıb. Ulu Öndər Heydər Əliyevin muxtariyyət statusu haqqında fikirlərini diqqətə çatdıran bölmə sədri bildirib ki, bu status Naxçıvana Moskva və Qars beynəlxalq müqavilələri, 1921-ci ilin dekabrında keçirilən referendum ilə verilib.

Məruzədə 1917-ci ilin Fevral burjuva demokratik inqilabından sonra Cənubi Qafqazda formalaşdırılan mülki hakimiyyət strukturundan, həmin dövrdə Rusiya, İngiltərə və ABŞ kimi dövlətlərin bölgəyə müdaxilə-

sindən, onların geosiyasi planlarında Naxçıvanın önəmindən, erməni-pərəst məqsədlərindən bəhs olunub. Havadarlarının dəstəyi ilə Azərbaycan əraziləri hesabına "torpaqlarını" genişləndirməyə çalışan ermənilərin ərazi iddialarının əsassızlığı xronoloji ardıcılıqla tarixi faktlar əsasında şərh edilib.

Akademik məruzəsində muxtariyyətin növləri barədə məlumat verib, habelə bu statusun Naxçıvana nə üçün lazım olması faktını əhatəli şərh edib. N.Nərimanov və B.Şah-taxtinskiyin fəaliyyətlərində Zəngəzur və Naxçıvan məsələsindən danışan alim həmin dövrün mühüm tarixi hadisələrini geniş təsvir edib. Moskva və Qars müqavilələrinə əsasən bölgənin fiziki xəritələri əsasında Naxçıvandan qoparılaq ermənilərə verilmiş ərazilərdən, ermənilərin muxtariyyət statusunun ləğvi ilə bağlı canfəşanlıqından danışdı.

İsmayıl Hacıyev bildirib ki, Prezident İlham Əliyevin Naxçıvan Muxtar Respublikasının yaradılmasının 100 illiyi münasibətilə imzaladığı sərəncam muxtar respublika üçün xüsusi tarixi əhəmiyyət kəsb edir.

Akademik daha sonra konfrans iştirakçılarının suallarını cavablandıraraq...

Konfransda İncəsənət, Dil və Ədəbiyyat İnstitutunun direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü Əbülfəz Quliyev mövzu ilə bağlı çıxış edib.

NAXÇIVANAM

Naxçıvanam!

Yarandıgım əzəl gündən,
Odlar Yurdu Azərbaycan olmuş anam!
Sinə gerib düşmənlərin od püskürən davasına,
Vüqarımı məlhəm qoydum igidlərin yarasına!
Sinəmə üstə əsirlərin silinməyən izləri var
Əcəmidən abidələr qucağımda var yadigar.
Xan Arazım, Arpaçayım dastanıdır aşığıların,
Tükənməyən duz dağlarım nemətidir bu diyarın.
Söz açıblar "Sirab"ımdan, "Badamlı"mdan
çox varımdan.
Övladlarım gileylənməz boranımdan,
baharımdan!
Göz gəzdirib hər fəsildə dağlarım salsan nəzər,
Görəcəksən "Gözəl" kəklik daşdan-daşa
necə səkər.
Bağlarında nələr yoxdur -
sarı limon, heyva çoxdur,
Yaylağımda sərin bulaq, min naxışlı
çəmənəm var,
Novruz günü dost-tanişə paylamağa
səmənim var!
Oğlum-qızım sular çəkib Xan Arazdan
"Böyük Düz"ə,

Balalarım can atır ki, yollar boyu çinar düzə.
Arpaçay! - gizlətmirəm, incimşdim
mən də ondan,
Ancaq gördüm günahsızdır, uzaqdır o,
nahaq qandan.
Böhtanlamış zaman onu,
Bulandırmış saf suyunu!
Dözəmmədi böhtanlara - coşdu, daşdı,
başımıza oyun açdı.
Minhünərlə çay üstündə quruldu bənd,
Dəyişib öz simasını Şərurum da
neçə oba, neçə də kənd,
Naxçıvanam - yağı düşməni torpağıma
çox batırıb dişlərini,
Övladlarım kəsibdilər yağlıların
Damardakı quduzlaşan şişlərini!
...Müstəqillik günəşidir, üzərimə nur çiləyən,
mən gözəllik məskəniyəm!
Övladlarım xoş nəğməli, azad səslə,
Qucağımda bəsləyirəm gələcəyə gələn nəslə!..

İbrahim YUSİFLİ
AMEA Nizami Gəncəvi adına
Ədəbiyyat İnstitutunun əməkdaşı,
şair

ELAN-MÜSABİQƏ

Mirzə Şəfi Vazehin anadan olmasının 230 illik yubileyinə həsr olunmuş respublika konfransı keçiriləcək

2024-cü ilin iyun ayında Nizami Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyində Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri, pədaqoq və xəttat Mirzə Şəfi Vazehin anadan olmasının 230 illik yubileyinə həsr olunmuş "Mirzə Şəfi Vazeh və Azərbaycan ədəbiyyatı Şərqi-Qərbi əlaqələri kontekstində" mövzusunda respublika elmi konfransı keçiriləcək.

Konfransın bölmələri:

1. Mirzə Şəfi irsi Azərbaycan və Qərb ədəbi əlaqələri kontekstində;
2. Mirzə Şəfi şeirləri musiqidə və poeziya-musiqi əlaqələri problemi;
3. Mirzə Şəfi Azərbaycan boyakarlığında və klassik irsin incəsənətdə əksi problemləri;
4. Mirzə Şəfinin ədəbi mirası və mətnşünaslıqda atribusiyası məsələləri;
5. Mirzə Şəfi irsinin poetikası və ədəbi məclislər ənənəsi.

Məqalənin tərtib olunma qaydaları:

- Mətn Microsoft Word redaktorunda (.doc, .docx) təqdim edilməlidir;
- Məqalənin mətni Azərbaycan, rus və ingilis dillərində açar sözlər, xülasə və ədəbiyyat siyahısı daxil olmaqla 3-5 səhifə həcmində olmalıdır;
- Məqalə Times New Roman - 12 ppt şrifti ilə, sətirlərəarası interval - 1,5 olmaqla yazılmalıdır;
- Yuxarı sağ küncdə kiçik və tünd şriftlə müəllifin adı, soyadı, ondan altıda kiçik və adi şriftlə elmi dərəcəsi (varsa), elmi adı (varsa), iş yeri, elektron ünvanı və əlaqə nömrəsi göstərilməlidir;
- Məqalənin adı ortada böyük və tünd şriftlə verilməlidir;
- Məqalənin mətni Azərbaycan dilində yazılarsa ingilis dilində xülasə, ingilis dilində yazılarsa Azərbaycan dilində xülasə; rus dilində yazılarsa Azərbaycan və ingilis dillərində xülasə tələb olunur;
- Məqalənin müxtəlif dillərdə olan xülasələri bir-birinin eyni olmalı, məqalənin məzmununa uyğun yazılmalıdır. Xülasədə müəllifin gəldiyi elmi nəticə, işin elmi yeniliyi, tətbiqi əhəmiyyəti və s. öz əksini tapmalıdır. Hər bir xülasədə müəllifin tam adı göstərilməli, həmçinin məqalənin adı tərcümə edilməlidir. Xülasələr 50-100 sözdən ibarət olmalıdır;
- Mətnin əvvəlində məqalənin və xülasələrin yazıldığı dillərə müvafiq olaraq minimum 5 açar söz göstərilməlidir;
- Ədəbiyyat siyahısı əlifba ardıcılığı ilə olmalı, AAK-nın tələblərinə uyğun tərtib edilməli, məqalədə istinadlar düz mötərizə daxilində verilməlidir (məs: [5, s.12]).

Mətnin səhifə parametrləri aşağıdakı şəkildə olmalıdır:

Sağ tərəf - 1sm

Sol tərəf - 3sm

Aşağı hissə - 2 sm

Yuxarı hissə - 2sm

Məqalələrin qəbul olunması üçün son tarix: 15 may 2024-cü il

Təşkilat komitəsi məqalələrin mətnində düzəlişlərin edilməsi (ümumi məzmununu dəyişmədən), məruzələrin geri qaytarılması hüququna malikdir.

Təşkilat komitəsi ilə əlaqə:

Ünvan: AZ1001, Azərbaycan Respublikası,

Bakı şəhəri, İstiqlaliyyət küçəsi, 53

Tel.: (+994 12) 505 53 14

E-mail: nizamimuzeyikonfrans@mail.ru

"Ağıllı ətraf mühit və yaşıl texnologiyalar" adlı beynəlxalq konfrans

12 aprel 2024-cü il tarixində Elm və Təhsil Nazirliyinin Odlar Yurdu Universitetində "Ağıllı ətraf mühit və yaşıl texnologiyalar" adlı beynəlxalq konfrans keçiriləcək.

Konfrans Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Agentliyi, Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi, Şimali Kipr Respublikası Yaxın Doğu Universiteti, Azərbaycan Respublikası Milli Aerokosmik Agentliyi, Elm və Təhsil Nazirliyinin İdarəetmə Sistemləri İnstitutu, Elm və Təhsil Nazirliyinin İnformasiya Texnologiyaları İnstitutu, Kanadanın Alberta Universiteti, Polşa Elmlər Akademiyası Sistemlər Tədqiqatı İnstitutu, Elm və Təhsil Nazirliyinin Dendrologiya İnstitutu və AMEA-nın dəstəyi ilə Elm və Təhsil Nazirliyinin Odlar Yurdu Universitetində təşkil olunacaq.

Konfransın elm komitəsində 20 ölkədən 40-dan çox yerli və xarici alimlər yer alır. Konfransın proqram komitəsində iştirak edəcək alimlərin "H" indeksləri 50-150 arasındadır. Konfrans məqalələrinin yüksək reytinqli məlumat bazalarında (Scopus və WoS) indekslənmələri üçün beynəlxalq Springer nəşriyyatı ilə razılıq əldə edilib.

Konfransda mühüm global çağırışların həllinə dair kollektiv öhdəliklərin vürğulanması nəzərdə tutulur. Tədbir ağıllı ekoloji həllər və qabaqcıl yaşıl texnologiyalar arasında sinerji kəşf etmək üçün unikal platformadır. Müxtəlif ölkələrdən gələcək elm adamları ilə əməkdaşlıq etmək, öyrənmək və bilikləri bölüşmək imkanları əldə ediləcək.

Konfrans zamanı yaranan müzakirələr və ideyalar iqlim dəyişikliyi, resursların tükənməsi və çirklənmə kimi aktual global problemləri həll etmək potensialı ilə çox geniş əhəmiyyət kəsb edir, konfransda paylaşılan bilik və fikirlər daha yaşıl və daha ağıllı gələcəyin formalaşmasında əsas rol oynayacaq.

Tədbir haqqında ətraflı məlumatı aşağıda qeyd olunmuş linklərdən əldə etmək mümkündür:

<https://icsegt2024.com/>

<https://oyu.edu.az/az/research/>

Redaksiya heyəti:

İsa Həbibbəyli, Arif Həşimov, Dilqəm Tağıyev,
İbrahim Quliyev, Nərgiz Paşayeva, Rasim Əliquliyev,
Tofiq Nağıyev, İradə Hüseynova, Gövhər Baxşəliyeva, Cəmil Əliyev,
İsmayıl Hacıyev, Fuad Əliyev

Baş redaktor: Ağahüseyn Şükürov

Ünvan: AZ 1001, Bakı, İstiqlaliyyət küçəsi 30.
Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Rəyasət Heyəti

e-mail: elm.nauka.gazet@gmail.com

Tiraj: 2000

Стратегическая линия

стр. 10 ⇨

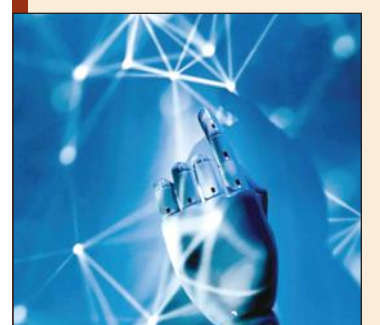
400 ppm - это серьезный сигнал

стр. 11 ⇨

Минимизировать негативное воздействие

стр. 11 ⇨

Artificial intelligence is still costly to replace most human jobs: Study

стр. 12 ⇨

Исследуя духовную культуру тюрков

Азербайджанские ученые традиционно уделяют большое внимание изучению и пропаганде наследия выдающихся личностей

Состоялось очередное заседание Президиума Национальной академии наук Азербайджана. В мероприятии приняли участие президент НАНА академик Иса Габиббейли, члены президиума, директора институтов и организаций, заведующие отделами аппарата президиума и соответствующие лица.

Вначале президент НАНА академик Иса Габиббейли ознакомил присутствующих с вопросами, стоящими на повестке дня.

Первым на обсуждение был вынесен вопрос о задачах, поставленных в Распоряжении Президента Азербайджанской Республики от 25 января 2024 года "О проведении 530-летия гениального азербайджанского поэта Мухаммеда Физули".

Великий мастер пера

В своем выступлении по данному вопросу академик Иса Габиббейли сообщил, что гениальный азербайджанский поэт и мыслитель Мухаммед Физули занимает исключительное место в развитии литературно-художественной мысли Азербайджана, выдающийся поэт является великим мастером пера, оказавшим значительное влияние на литературу стран Ближнего и Среднего Востока и сформировавшим литературную школу, известную своими талантливыми представителями.

Руководитель НАНА также подчеркнул, что большую роль в праздновании юбилея Мухаммеда Физули на международном уровне по постановлению ЮНЕСКО сыграл общенациональный лидер Гейдар Алиев, который всегда с особым вниманием и заботой относился к сохранению национальных и духовных ценностей.

Напомним, что во второй период руководства великого лидера Гейдара Алиева 500-летний юбилей Мухаммеда Физули отмечался в стране повсеместно, и это был первый грандиозный праздник культуры и искусства мирового масштаба, проведенный в независимом Азербайджане, академик Иса Габиббейли добавил, что, продолжая традиции общенационального лидера, Президент Ильхам Алиев также уделяет большое внимание изучению и пропаганде наследия выдающихся личностей.

Академик Иса Габиббейли отметил, что для обеспечения выполнения Распоряжения главы

государства "О проведении 530-летия гениального азербайджанского поэта Мухаммеда Физули" министерствам культуры, науки и образования Азербайджанской Республики, а также НАНА было поручено подготовить и осуществить соответствующий План мероприятий. Сказав, что уже начаты работы по организации в Академии наук юбилейных мероприятий на высоком уровне, руководитель НАНА добавил, что отделением гуманитарных и общественных наук даны соответствующие поручения по подготовке Плана мероприятий НАНА.

Для координации действий

Затем был рассмотрен вопрос о создании Совета директоров НАНА. В своем выступлении глава НАНА сообщил, что для повышения гибкости в управлении и реализации реформ в НАНА, широкого обсуждения актуальных для научных учреждений вопросов и достижения консенсуса, поиска эффективных путей решения существующих проблем возникла необходимость в создании Совета директоров НАНА. Академик Габиббейли отметил, что совет будет осуществлять координацию действий научных учреждений Академии наук, решать вопросы, связанные с обменом опытом, трудовой дисциплиной, а также организацией совместных научных и научно-технических мероприятий.

По постановлению Президиума НАНА был создан Совет директоров Академии наук и утвержден его состав.

Говоря о подготовке к печати и изданию произведения Махмуда Кашгари "Дивани лугат ат-тюрк", переведенного на азербайджанский язык в 30-х гг. XX века Халидом Саидом Ходжаевым, ставшим жертвой репрессий, академик Иса Габиббейли подчеркнул, что Махмуд Кашгари - это не только гениальная личность тюркского мира, но и один из всемирно известных ученых.

Руководитель НАНА сообщил, что первый энциклопедический труд тюркского мира "Дивани лугат ат-тюрк" является известным нам древнейшим словарем тюркского языка, это ценный труд, созданный для изучения арабами тюркского языка, в котором собраны мудрые изречения, пословицы, образцы поэзии и прозы. Академик отметил, что "Диван", написанный в соответствии с правилами создания словарей арабского

языка и состоящий из восьми разделов, продемонстрировал силу и разнообразие слова в XI веке, а также объединил в себе интересные заметки, связанные с жизнью отдельного человека и общества того периода в целом, материальной и духовной культурой тюрков.

Всеобъемлющий "Дивани лугат ат-тюрк"

Сказав, что в годы советской власти этот труд был впервые переведен на узбекский язык, академик Иса Габиббейли добавил, что на наш язык "Дивани лугат ат-тюрк" был переведен исследователем узбекского происхождения Халидом Саидом Ходжаевым, однако после необоснованного обвинения и ареста в 1937 году 1500-страничная рукопись "Дивана" затерялась, а после длительных поисков была обнаружена в Институте языкознания имени Насими НАНА, после чего была осуществлена соответствующая транслитерация, проделана текстологическая работа, и книга была подготовлена к печати.

Затем директор Института языкознания имени Насими НАНА профессор Надир Мамедли рассказал о труде Махмуда Кашгари "Дивани лугат ат-тюрк", переведенном на азербайджанский язык Х. Ходжаевым и отметил, что подготовленный в Академии наук "Дивани лугат ат-тюрк" отличается от изданных до этого экземпляров своей всеобъемлемостью, и добавил, что к процессу были привлечены также опытные переводчики.

Далее на мероприятии был рассмотрен вопрос о создании в НАНА Координационного центра Совета по научно-технологическим исследованиям Турции (TÜBİTAK), после чего было принято соответствующее постановление.

Академик Иса Габиббейли подчеркнул, что в последние годы связи между Азербайджаном и Турцией развиваются на высоком уровне во всех сферах, в том числе и в области науки, и выразил уверенность, что в ближайшее время связи с научными организациями братской страны расширятся еще больше, и отметил значение создания Координационного совета TÜBİTAK с точки зрения получения плодотворных научных результатов.

На заседании президиума также был рассмотрен вопрос о трудовой дисциплине в Академии наук.

Работа признана удовлетворительной

В нынешнем году, как и в предыдущем, региональные научные подразделения НАНА работали с полной отдачей

Первый месяц нового 2024 года в Национальной академии наук Азербайджана (НАНА) был посвящен отчетам о деятельности самой академии, а также ее региональных подразделений. По традиции отчетные доклады их руководителей были заслушаны на заседаниях президиума, где о своей работе рапортовали главы других отделений.

Как известно, в состав НАНА входят два региональных научных отделения (Шекинское, Нахчыванское) и два региональных научных центра (Шеки, Лянкяран). Их деятельность осуществляется в соответствии с разработанными планами развития этих структур.

Самыми первыми о своей научно-организационной деятельности в прошлом году отчитались лянкяранцы.

Лянкяран - это чай и цитрусы

Профиль Лянкяранского регионального научного центра (ЛРНЦ) - гуманитарные и социальные науки, а основные полученные результаты связаны со спецификой региона. Это - сбор, исследование и охрана растений, типичных для Лянкяран-Астаринского региона, создание и селекция новых высокоурожайных и долговечных сортов чайных и цитрусовых растений, создание новых сортов с использованием современных методов селекции клонов и рекомендации фермерам, а также проведение исследований, сборов, создание генофонда.

Кроме того, немаловажное значение имеет изучение этнографии и фольклора региона. По словам директора ЛРНЦ доктора философии по филологии Мехмана Алиева, исследования в возглавляемом им учреждении охватывали изучение творчества писателей, проживающих в юго-восточном регионе Азербайджана, обнаружение памятников археологии, нумизматика и этнография, составление карт, включение в научный оборот нумизматических материалов, их каталогизация, исследование экологических и генетических факторов популяционных, социальных и биологических особенностей долгожительства в южном регионе, образ жизни, интенсивность связанных с возрастом патологических изменений, влияние социального статуса, семейно-бытовых традиций и медицинского контроля на феномен долгожительства и т.д. "В прошлом году, - поделился он, - в нашем научном центре были изучены биохимические особенности нескольких сортов чая, выращиваемых в регионе, а также проведе-

на интродукция сортов цитрусовых растений (Citrus grandis, Citrus medica, Citrus maxima и т.д.), изучены возможности адаптации растения гуайава к почвенно-климатическим условиям региона".

Шеки славится экотуризмом

Шекинский региональный научный центр (ШРНЦ) как самостоятельная единица - старожил среди всех остальных. Он был создан еще в 1972 году, правда, как Шекинская зональная научная база при Институте физики АН Азербайджанской ССР. Целью этой научной структуры тогда было исследование промышленности и сельского хозяйства Шеки-Загатальского экономического района, повышение эффективности за счет применения в производстве передовых достижений науки.

Позже в Научной базе были созданы отделения геологии, биохимии, биофизики, генного фонда. Статус центра зональная база получит спустя 23 года - в 1995 году, а научные группы будут преобразованы в лаборатории, плюс к ним добавятся еще две новые - по изучению селей, а также фольклора и ремесел.

Директор центра доктор философии по физико-математическим наукам Юсиф Шукюрлу отметил, что в настоящее время исследования в восьми отделах ШРНЦ охватывали, в основном, такие сферы, как прогнозирование и оперативное информирование о природных катаклизмах и техногенных угрозах, изучение экосистемы, выявление способов рационального применения туристического потенциала (экотуризм), охрана окружающей среды, изучение и рациональное использование природных ресурсов (в том числе, биологического разнообразия), изучение, охрана, восстановление, увеличение, реинтродукция и рациональное использование генетических запасов диких растений, изучение истории и национально-духовного наследия северо-западного региона страны, разработка вопросов, связанных с идеологией азербайджанства, исследование генофонда человека, животных и растений, создание генетических коллекций, баз данных и т.д.

Главная книга - "Завещание отца"

Гянджинскому региональному научному отделению (ГРНО) - всего 12 лет. При его создании в 2012 году ставилась цель изучать природные (в том числе, водные) ресурсы региона, единственную в мире наф-

танскую нефть, альтернативные источники энергии, подземные и термальные воды и т.д.

Кроме того, главными задачами гянджинских ученых на протяжении этого времени оставались изучение богатого биоразнообразия западного региона, сохранение генофонда, эффективное использование биоресурсов. Трудно переоценить и исследования по истории, археологии и этнографии древней Гянджи, изучение творчества великих мыслителей, национально-духовных ценностей и сбор местного фольклора.

Председатель отделения академик Фуад Алиев, рассказавший о деятельности ГРНО, подчеркнул, что учеными были получены важные результаты в таких областях, как изучение жизни и творчества Низами Гянджеви, исследование динамики растительных ресурсов региона, изучение агропромышленных отходов и получение из них триглицеридов и эфирных масел, исследование экологических показателей водных ресурсов. "Кроме того, в отчетном году были подготовлены ценные научные труды - монографии "Гейдар Алиев и Гянджа" и "Визиты Ильхама Алиева в город Гянджа", а также книга "Завещание отца", - резюмировал глава отделения.

Юбилейный Нахчыван

И, наконец, Нахчыванское региональное научное отделение (НРНО). О нем - разговор особый, ведь в этом году Нахчыванской Автономной Республике исполняется 100 лет, и первый же вопрос, вынесенный на недавнее заседание Президиума НАНА, был связан с Планом мероприятий академии по выполнению соответствующего Распоряжения Президента Азербайджана Ильхама Алиева.

Отметив, что в региональном отделении ведутся важные исследования по изучению древней истории и богатой культурной среды уникального края, творчества выдающихся классиков, а также фольклора, археологии, этнографии, президент НАНА академик Иса Габиббеили заверил, что наши ученые на самом высоком уровне выполнят поручение главы государства в связи со 100-летием автономной республики.

А для торжественного проведения этого славного юбилея было принято постановление о подготовке к изданию (при соавторстве Президиума НАНА, Национальной академии наук Грузии, Академии наук Турции и Высшего совета по вопросам культуры, языка и истории имени Ататюрка) книги "Нахчыванская Автономная Республика: политико-исторические процессы и современный период".

Напомним, что НРНО - самое крупное из всех региональных подразделений НАНА, в нем - шесть институтов, в которых работают 98 человек, из них 37 - научные сотрудники - один академик, три члена-корреспондента, два доктора наук, 21 доктор философии, докторанты и диссертанты.

Работа всех региональных подразделений НАНА была признана удовлетворительной еще и потому, что краеугольным камнем всей их деятельности был и остается кадровый потенциал. В приоритетах также расширение интеграции науки и образования, международное сотрудничество, состояние электронной науки.

Галия АЛИЕВА

Стратегическая линия

В НАНА почтили память выдающегося представителя национальной независимости М.Э.Расулзаде

В главном здании НАНА состоялась научная конференция "Выдающийся представитель национальной независимости - Мамед Эмин Расулзаде", посвященная 140-летию со дня рождения одного из основателей Азербайджанской Демократической Республики (АДР) Мамеда Эмина Расулзаде. Мероприятие проходило при совместной организации Президиума и отделений гуманитарных и общественных наук НАНА.

Открыв конференцию вступительным словом, президент НАНА академик Иса Габиббеили сообщил, что глубокое изучение и пропаганда богатого наследия, жизни и творчества видных политических и общественных деятелей, представителей литературы и культуры, сыгравших важную роль в истории Азербайджана, составляет стратегическую линию проводимой в стране политики.

Академик отметил, что в этом направлении по распоряжению главы государства были приняты соответствующие государственные программы, в республике проводился Год Гейдара Алиева, Год Насими и Год Низами Гянджеви, и все эти мероприятия являются важным шагом для изучения богатого наследия выдающихся личностей и доведения информации о ценностях азербайджанского народа до мировой общественности.

Написано на основе источников

Согласно Распоряжению Президента Ильхама Алиева от 30 декабря 2023 года "О проведении 140-летия Мамеда Эмина Расулзаде", продолжил далее руководитель НАНА, в этом году в стране проходят мероприятия, посвященные выдающемуся общественно-политическому деятелю, одному из основателей и главному идеологу АДР, председателю Национального совета Азербайджана Мамеду Эмину Расулзаде. Академик подчеркнул, что и в НАНА был подготовлен соответствующий План мероприятий, уже в двух научных учреждениях были организованы мероприятия, посвященные 140-летию Мамеда Эмина Расулзаде.

Академик Иса Габиббеили сообщил, что, наряду с заслугами Мамеда Эмина Расулзаде в сфере государственного строительства, особого внимания заслуживает и его литературная деятельность; монография Расулзаде "Азербайджанский поэт Низами", написанная на основе многочисленных источников, является ценным исследовательским трудом по средневековой литературе Азербайджана и, в то же время, одним из достижений мирового низамиведения.

Руководитель НАНА отметил, что сборник статей Расулзаде "Воспоминания одного тюркского националиста о беседах со Сталиным" - это ценный труд, имеющий историческое значение. Академик также подчеркнул заслуги покойного профессора Ширмамеда Гусейнова в изучении и пропаганде наследия Мамеда Эмина Расулзаде и издание им сборника произведений Расулзаде в 5-ти томах.

Глубже изучать наследие

Сказав, что в научных учреждениях, которые входят в состав отделений гуманитарных и общественных наук, необходимо повысить внимание к изучению наследия Мамеда Эмина Расулзаде, академик Иса Габиббеили добавил, что важно вновь привлечь к исследованию многогранную деятельность общественно-политического деятеля, глубже изучить его наследие и выявить неизвестные нам труды. Руководитель НАНА подчеркнул, что доклады, которые будут прослушаны на конференции, внесут свою лепту в дальнейшие исследования, связанные с деятельностью Расулзаде.

Затем с докладом "Основатели Азербайджанской Демократической Республики в публицистике Мамеда Эмина Расулзаде" выступил главный научный сотрудник отдела эмигрантской литературы Института литературы имени Низами Гянджеви доктор филологических наук Абид Тахирли. Он сообщил, что статьи Расулзаде об основателях АДР позволяют глубже изучить его творчество и, в то же время, лучше ознакомиться с жизнью и деятельностью выдающихся личностей, о которых он повествует, а также обогатить представления о событиях, происходящих в общественно-политической, культурной и литературной жизни того периода.

400 ppm - это серьезный сигнал

Кардинальные изменения в сторону устойчивого развития должны начаться в течение ближайших лет

За последние десятилетия в результате ускорения научно-технического прогресса человеческая деятельность превысила потенциальные возможности окружающей к нейтрализации вредных побочных продуктов, и выхлопные газы, вредные жидкости или взвеси стали вовлекаться в общепланетарную циркуляцию.

Человечество осознало: общество и природа формируют единую, взаимосвязанную социоэкологическую систему. По мнению мирового научного сообщества и экспертов ООН, кардинальные изменения в сторону устойчивости должны начаться в течение ближайших лет, в противном случае разрушения окружающей среды будут необратимыми. Это понимание сегодня присутствует в экологической политике многих стран. Не осталась в стороне от общего мирового продвижения к устойчивому развитию и наша страна, и яркое тому подтверждение - проведение в Баку 29-й сессии Конференции сторон рамочной конвенции ООН об изменении климата (COP29).

Об этом и о многом другом - в интервью нашего корреспондента с международным экспертом, советником президента Национальной академии наук (НАНА) академиком Адилем Гарибовым.

- Как вы оцениваете проведение в нашей стране столь масштабного мероприятия, как COP29?

- Это еще раз доказывает всему миру, насколько мудр и дальновиден глава нашего государства. Азербайджан обладает большим запасом углеводородного сырья, являющегося основным источником энергии. Но, несмотря на это, в нашей стране ведется активная работа по уменьшению эмиссии, то есть выбросов в атмосферу загрязняющих веществ.

Кроме того, нам есть что показать миру, Азербайджан словно говорит: "Приезжайте к нам, посмотрите, что мы делаем в свете решений международных природоохранных конференций (Киотский, Парижский, Дубайский протоколы). Безусловно, это мероприятие поднимет еще больше статус нашей страны, повысит доверие к ней.

Несмотря на то, что запасов газа и нефти у нас хватит еще лет на сто (даже если будем использовать их такими темпами), мы тем не менее полностью перевели всю нашу энергетическую систему на основу малоуглеводородного метана, тем самым добившись эмиссии.

У нас есть крупнейшая на Южном Кавказе солнечная электростанция "Гарадаг" мощностью 230 МВт, она также может продемонстрировать миру, насколько мы элитное государство, которому можно доверять. При том, что такие развитые страны, как США, Франция и др. не включились в этот природоохранный процесс, например - не подписали Киотский протокол. А мы - сильное самодостаточное государство, выполняющее все обязательства.

- Известно, что изначально в списке на проведение COP29 была и Армения, правда, она потом сняла свою кандидатуру.

- Это естественно. Азербайджан имеет и опыт быть хозяином проведения столь масштабных мероприятий, и обладает материальной возможностью принимать столько гостей сразу. Мы сейчас - самая экономически развитая страна в регионе, вносящая большой вклад в систему энергообеспечения не только Южного Кавказа, но и Европы. Организаторы верно определились с местом проведения COP29. А

виде выброса в атмосферу огромного количества парниковых газов. Разрушительные последствия этого явления мы уже давно наблюдаем в виде ухудшения качества воздуха и глобального потепления, влияющего, например, на увеличение частоты наводнений и ураганов, на таяние ледяного покрова на полюсах или гибель многих видов растений и животных.

Поэтому неудивительно, что в течение многих лет как правительства отдельных стран, так и международные организации уделяют столько внимания продвижению и использованию возобновляемых источников энергии в промышленности.

Мы следили за изменениями концентрации CO2 в атмосфере (которые стали происходить с 1870 года) и, проанализировав международные данные, установили, что количество выбросов за этот период увеличилось в 2,5 раза. Сейчас мы можем наблюдать самое пиковое значение.

- Эта величина переменная?

- Да, за последние несколько сот лет были пиковые значения углеродной эмиссии, потом все шло на спад.

- А что этому способствовало?

- Происходившие в мире катаклизмы, их частота. Это - цунами, катастрофические землетрясения, изменение климата. Исследования были проведены на основе изменения ледово-

что такое в настоящее время Армения, вы и сами прекрасно знаете.

- Адиль муаллим, почему так важна зеленая энергия?

- Зеленая энергия не выбрасывает парниковых газов или создает их в гораздо меньших количествах, снижая тем самым уровень загрязнения воздуха и помогая бороться с климатическими проблемами - например, такими, как глобальное потепление.

В мире сейчас много источников энергии, основу которых составляют углерод и углеводородное сырье (уголь, нефть, газ). Есть и альтернативные источники энергии (солнечная, ветровая, волновая, атомная). На основе углерода и углеводородов производится примерно 80 процентов энергии. К сожалению, ее производство традиционными методами приводит к серьезному загрязнению окружающей среды в

го покрова Антарктиды, определившего закономерность изменения углеродной эмиссии: во все годы было 350-380 ppm (долей на миллион), а сейчас эти значения достигли 400. То есть уровень углекислого газа пробил психологическую отметку в 400 ppm, и это серьезный сигнал нам всем, что человечество в большой опасности.

- К какому времени относится поиск новых источников энергии?

- Первые исследования появляются примерно в 20-х годах прошлого века, более активно процесс продолжился уже в 60-х годах. В основном, это США, Франция, Германия, Япония. В СССР этим вопросом особо не задавались, потому что имели большие запасы энергии, активно стали использовать альтернативную (атомную) энергетику только начиная с 1954 года, когда в Обнинске (Калужская об-

ласть) была введена в эксплуатацию первая в мире атомная электростанция, оснащенная реактором типа АМ ("Атом мирный") электрической мощностью 5 МВт. Станция безаварийно проработала почти полвека.

- А каков уровень эмиссии у атомных электростанций?

- У них нет эмиссии. То есть - выброс нулевой. Поэтому после того, как на Земле участились стихийные бедствия, увеличилась температура воздуха и уменьшилось количество осадков, когда появился так называемый пустынный эффект (опустынивание, засуха и т.д.), вот тогда и начался поиск новых видов энергии, не производящих углеводородных выбросов. И атомные электростанции были в ряду первых, на кого пал выбор.

- СССР в этом вопросе был пионером, а кто последовал его примеру?

- Через год, в 1955 году, атомная электростанция появилась в США. А вот в вопросе создания ядерного оружия советская наука немного опоздала: у американцев оно было испытано уже в 1945 году, а в СССР - только в 1949-ом. Произошло это в казахстанском Семипалатинске.

- Зеленая энергетика по-прежнему остается чрезвычайно актуальной

- Более чем. В настоящее время ведется политика замены основных источников энергии на зеленые. К примеру, в Евросоюзе в 2020 году были приняты нормативные акты, согласно которым необходимо было на 20 процентов уменьшить выбросы углеводородов. Однако не всем странам удалось этого добиться в полной мере, только единицам - к примеру, Румыния и Германия смогли этого достичь за счет ветровой энергии, а вот Франции так и не удалось, несмотря на все старания и научные обоснования.

- Как вы думаете, почему?

- Потому что эти виды энергии нестабильные, схоластические, не подконтрольные человеку: есть солнечный свет - будет свет и тепло, нет его - нет ни тепла, ни света. Управлять ими можно, только имея большую батарею как минимум мегаваттной мощности (но ее нет даже в США), либо использовать энергию на основе водорода.

Поэтому сейчас во всем мире ведутся широкомасштабные научно-технические исследования, позволяющие регулировать виды энергетики. Дело в том, что энергию солнца или ветра нельзя резко подключить к основной энергосистеме, ведь тепловые станции работают в обычном темпе и остановить их просто так невозможно.

- А каков процент тепловых электростанций в нашей стране?

- В Азербайджане примерно 82 процента всей электроэнергетики производится на тепловых электростанциях (Мингячевир, Ширван, Баку). Как я уже отметил, на основе природного газа метана.

(Продолжение следует)

Галия ЗИСКИНД

Минимизировать негативное воздействие

В Зангилане состоялось заседание рабочей группы по вопросам экологии

В городе Зангилан состоялось очередное заседание рабочей группы по экологическим вопросам Межведомственного центра, действующего при Координационном штабе, созданном для централизованного решения вопросов на освобожденных территориях Азербайджанской Республики.

В заседании приняли участие эксперты соответствующих государственных учреждений, представленные в рабочей группе и специального представительства Президента Азербайджанской Республики в Губадлинском, Джебраильском и Зангиланском районах, входящих в состав Восточно-Зангезурского экономического района, а также представленные в специальном представительстве главы государства на освобожденных территориях, входящих в Кара-

бахский экономический район (кроме Шушинского района), и представители специальной делегации Президента Азербайджанской Республики в Лачинском районе, который входит в Зангезурский экономический район.

Кроме того, в мероприятии участвовали сотрудники Службы строительства и управления Карабахского экономического района

и Службы восстановления, строительства и управления № 1 и 2 Восточно-Зангезурского экономического района.

Во время встречи члены рабочей группы и другие приглашенные обсудили восстановительные и строительные работы в Губадлинском, Джебраильском и Зангиланском районах, входящих в Восточно-Зангезурский экономи-

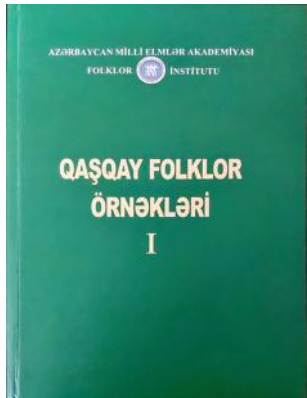
ческий район, а также обеспечение экологической устойчивости при реализации проектов и работ, проделанных на местах в Джебраильском районе в рамках азербайджано-турецкого сотрудничества, в Зангилане и Джебраиле - работы по реконструкции систем питьевого и канализационного водоснабжения, перспективы восстановления плотин в Джебраиль-

ском районе и их использование в управлении водными ресурсами, достижение минимального воздействия на окружающую среду при реализации проектов дорожно-инфраструктурного строительства, а также обеспечение сырья, необходимым для дорожно-строительных работ, эффективное использование месторождений полезных ископаемых, организацию экологической экспертизы и проектов озеленения освобожденных территорий, деятельность по разминированию, обращение с твердыми бытовыми отходами и экологическую экспертизу реализуемых проектов в Восточно-Зангезурском экономическом районе.

Отметим, что в заседании рабочей группы приняла участие и вице-президент НАНА, директор Института молекулярной биологии и биотехнологий МНО академик Ирада Гусейнова.

Изучая богатое духовное наследие

Решением Ученого совета Института фольклора НАНА издан первый том книги "Образцы кашгайского фольклора". Книга состоит из различных примеров фольклора, собранных у тюрков-кашгайцев.

Следует отметить, что до сих пор фольклор тюрков-кашгайцев, проживающих в южных и центральных районах Ирана, в нашей стране не получил широкого изучения, проведены лишь детальные исследования этого богатого духовного наследия. Эта книга, включающая в себя первый сборник по кашгайскому фольклору, также представляет собой улучшенный словарь для аутентичного прочтения кашгайской этнографии и фольклорной культуры.

Руководителем проекта 316-страничной книги, вышедшей в свет в издательстве "Наука и образование", является академик Мухтар Иманов, составителем и автором "Предисловия" - доктор филологических наук, доцент Матанат Машаллахызы (Аббасова), транслитераторы текста - доктор философии по филологии Гиймят Магеррамли, Илаха Гурбанова и Сабухи Бадалов, а редактор - Лала Бадилова.

Строго на научной основе

Вышла в свет книга заведующей отделом микологии Института ботаники Министерства науки и образования доцента Дильзаре Агаевой "Грибы лесных деревьев Азербайджана, их систематика и филогения".

Научным редактором книги является генеральный директор Института ботаники доктор биологических наук, профессор Сайяре Ибадуллаева, рецензентами - доктора биологических наук, профессора Эльшад Гусейнов и Шакир Гасымов.

Представленная монография посвящена изучению видового состава, систематики и филогении микобиоты лесных деревьев. В монографии с применением классических и современных миколо-

гических методов отражено изучение грибов Ascomycota и Basidiomycota, встречающихся у

лесных древесных пород Азербайджана.

В работе также представлен анализ патогенных и потенциально патогенных видов, изученных с помощью молекулярных подходов с указанием таких показателей, как таксономический статус видов, их описание и место сбора.

Отметим, что новая книга дает научную основу для разработки мероприятий по борьбе с грибковыми заболеваниями деревьев и предназначена для специалистов, работающих в области биологии, сельского хозяйства, студентов биологических факультетов вузов, магистров, докторантов и научных исследователей, специализирующихся в области микологии и фитопатологии.

Взаимодействующие двойные системы

В Шамахинской астрофизической обсерватории имени Насиреддина Туси Министерства науки и образования состоялся расширенный международный астросеминар Совета молодых ученых и экспертов. Мероприятие вступительным словом открыла доктор философии по астрономии Улькяр Рустам.

Затем с докладом "Строение аккреционных дисков катаклизмических переменных звезд" выступила научный сотрудник кафедры астрофизики факультета физики и технологии Казахского национального университета имени Аль-Фараби доктор философии по астрономии Гульнур Субебекова.

Она рассказала о компонентах катаклизмических переменных звезд и отметила, что это взаимодействующие тесные двойные системы, в которых одна является белым карликом, а другая - звездой спектрального класса К-М главной последовательности. "После того, - отметила она, - как второй компонент заполняет границу Роша, вещество перетекает в белый карлик, и вокруг него образуется аккреционный диск".

Отметим, что по орбитальным периодам катаклизмические переменные делятся на несколько ти-

пов. В длиннопериодических системах наблюдается многокомпонентная структура балмеровских эмиссионных линий. Также источники этих линий расположены за пределами аккреционного диска. Продолжаются научно-исследовательские работы по определению источников этих эмиссионных линий.

По окончании доклада, который был с интересом принят участниками семинара, состоялось широкое обсуждение темы и были даны ответы на вопросы.

Формируя социальные связи

Сотрудники Шекинского регионального научного центра приняли участие в выставке, отражающей индонезийскую культуру. Исполнительная власть города Шеки и посольство Индонезии в Азербайджане организовали выставку в Шекинском государственном драматическом театре.

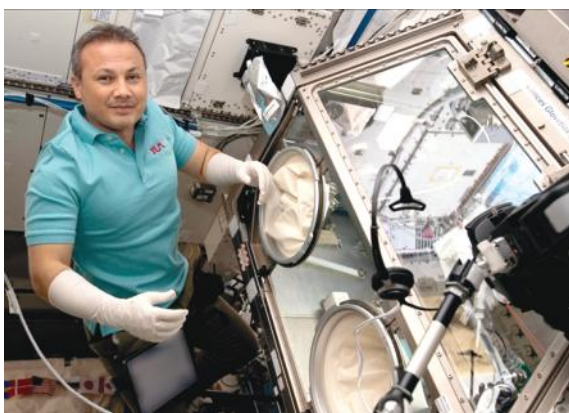
На выставке были продемонстрированы культура, искусство, кухня и туристический потенциал Индонезии.

В мероприятии также приняли участие научный сотрудник отдела экологогеографии Шекинского регионального научного центра (ШРНЦ) НАНА Айгюн Исмаилова и главный специалист библиотечного отдела Гюнель Мусаева.

Они рассказали о Меморандуме, подписанном между ШРНЦ и Университетом Рауля Индонезии.

Отметим, что в мероприятии приняла участие и выступила посол Индонезии в нашей стране Хильди Хамида, которая сообщила, что основной целью выставки является дальнейшее развитие азербайджано-индонезийских культурных связей и формирование социальных связей между двумя странами.

1st Turkish astronaut performs 'gMetal' experiment in space

The first Turkish astronaut, Alper Gezeravci, continued his work Saturday on the International Space Station (ISS) with his seventh experiment, "gMetal," Anadolu Agency reports.

Project managers professor Iskender Gokalp from the Scientific and Technological Research Council of Türkiye (TUBITAK) and Deputy Industry and Technology Minister Ahmet Yozgatligil, will experiment with the effects of gravity on the formation of a homogeneous mixture between solid particles and the fluid medium under chemically non-reactive conditions.

Therefore, the propulsion systems of the spacecraft will be made more efficient.

Gezeravci has implemented six experiments since he reached the ISS. Gezeravci, "EXTREMOPHYTE," which investigates the physiological and molecular responses of the endemic halophyte plant named Schrenkiella Parvula, which grows in Tuz Lake, to the space environment, aims to develop new plants to provide nutrients needed by a large number of people who will live in space in the future and to support environmental controls in closed living environments.

It continues its first step, "CRISPR-GEM" and "Expert" experiments, which investigate whether microalgae species can be used in life support systems in space.

Gezeravci will be working on "ALGALSPACE", which investigates the use of algae in the space environment in oxygen regeneration from carbon dioxide, supplementary food supply, water improvement, life support areas and the detection of vital reactions to living in space through changes originating from the "vocal cord" and the identification of disorders caused by low gravity with sound frequencies.

"VOKALKORD" also continues its experiments.

The "OXYGEN SATURATION" experiment aims to identify differences and discomforts caused by low gravity by calculating the oxygen level of the air given with the support of artificial intelligence.

Artificial intelligence is still costly to replace most human jobs: Study

Artificial intelligence (AI) is still costly to replace most human jobs, Anadolu Agency reports citing a study by the Massachusetts Institute of Technology. The Beyond AI Exposure study said, "Machines will steal our jobs" is a sentiment frequently expressed during times of rapid technological change. "Such anxiety has re-emerged with the creation of large language models (e.g. ChatGPT, Bard, GPT-4) that show considerable skill in tasks where previously only human beings showed proficiency," it said Monday.

It found only 23% of worker compensation "exposed" to AI computer vision would be cost-effective for companies to automate because of the large upfront costs of AI systems. "Conversely 77% of vision tasks are not economical to automate if a system can only be used at the firm-level. This contrast makes it clear that the cost-effectiveness of AI models will likely play an important role in the proliferation of the technology," it added.

The study said even if an AI computer system costs \$1,000, there are still tasks that are not economically attractive to replace, such as low-wage occupations and work in small firms. It added that AI could be made more attractive through decreases in the cost of deployments or by increasing the scale at which deployments are made.

"Overall, our model shows that the job loss from AI computer vision, even just within the set of vision tasks, will be smaller than the existing job churn seen in the market, suggesting that labor replacement will be more gradual than abrupt," it added.

Редакционная коллегия:

Иса Габибейли, Ариф Гашимов, Дильгам Тагиев, Ибрагим Гулиев, Наргиз Пашаева, Расим Алигулиев, Тофик Нагиев, Ирада Гусейнова, Говхар Бахшалиева, Джамиль Алиев, Исмаил Гаджиев, Фуад Алиев

Главный редактор: Агагусейн Шукюров

Адрес: Баку, AZ 1001,
ул.Истиглалийят, 30, Президиум НАНА
e-mail: elm.nauka.gazet@gmail.com

Мнение авторов может не совпадать с мнением редакции.

Тираж: 2000